นิพนธ์ต้นฉบับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ไชยา พรมเกษ, เผ่าไทย วงศ์เหลา**, ชวนชัย เชื้อสาธุชน****

**นักศึกษาหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*

***คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*

****คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบภาคตัดขวางโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและเพื่อหาตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช กลุ่มตัวอย่างเป็นเป็นเกษตรกรกลุ่มเสี่ยง จำนวน 300 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนจำนวนประชากรที่ศึกษาในแต่ละหมู่บ้านของตำบลหัวเรือ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1. ปัจจัย 6 ปัจจัย ได้แก่ ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระยะเวลาการใช้สารเคมี ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนสถานภาพสมรส และความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ 2. ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เรียงตามลำดับดังนี้ ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระยะเวลาการใช้สารเคมี ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนสถานภาพสมรส และความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

คำสำคัญ :*พฤติกรรม, สารเคมีกำจัดศัตรูพืช, ประชาชนกลุ่มเสี่ยง*

Original Article

Factors Correlated with Protective Behaviors Against Harms from Pesticide Use Among Populations at Risk in Hua-Roa Sub-district, Muang District, Ubon Ratchathani Province

*Chaiya Prommaket*Anucha Peanchana**Chuanchai Chueasathuchon****
**Master of Public Health in Health Promotion, Ubon Ratchathani Rajabhat University*
***Ubon Ratchathani Rajabhat University*
****Ubon Ratchathani Rajabhat University*

Abstract

This analytically cross- sectional research aimed to investigate factors correlated with behaviors against harms from pesticide use among population at risk in Hua-Roa Sub-district and to identify essential predictive variables for those protective behaviors. The samples comprised 300 populations at risk randomized proportionately to size of the study populations of each village in the Sub-district. Data were collected by using questionnaires. Statistical analysis employed percentages, means, standard deviations, and multiple regression coefficient.

The research results were as follows: 1. Six factors which included length of pesticide using time, attitudes toward pesticide using, marital status, educational level, monthly income, and knowledge regarding pesticide use show correlation ship with the protective behaviors ($p<0.01$)2. Essential predictive variables for protective behaviors against harms from pesticide use rank from attitudes toward protective behaviors included length of pesticide use time attitudes toward pesticide using, marital status, educational level, monthly income, and knowledge regarding

คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Ubon Ratchathani Rajabhat University

Keywords: *Protective Behaviors, Pesticide Use Among, Populations at Risk*

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรกว่าร้อยละ 78 ของประชากรทั้งหมดประกอบอาชีพเกษตรกรรม การเกษตรเป็นภาคการผลิตที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นการกำหนดนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร โดยเฉพาะการปฏิรูประบบสารเคมีโดยการควบคุมกำกับการขึ้นทะเบียนสารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพ ความโปร่งใส เข้มงวด และต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสีย รวมถึงส่งเสริมการจัดการคุณภาพการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับพืชขั้นต้น เพื่อจะให้ได้มาซึ่งวัตถุดิบที่ปลอดภัยในการนำไปประกอบเป็นอาหารจึงต้องกระทำโดยด่วน เนื่องด้วยประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตอาหารสำคัญของโลกที่สามารถผลิตอาหารได้หลากหลาย (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ 2553)

ในปี 2552 ไทยนำเข้าสารเคมีทางการเกษตร โดยเฉพาะสารป้องกันกำจัดศัตรูพืชคิดเป็นปริมาณสารออกฤทธิ์ 39,634 ตัน มูลค่า 9,116 ล้านบาท จำแนกประเภทได้เป็นสารกำจัดแมลง 19,709 ตัน ของสารออกฤทธิ์ สารป้องกันกำจัดโรคพืช 8,485 ตัน ของสารออกฤทธิ์ สารกำจัดวัชพืช 85,821 ตันของสารออกฤทธิ์ และสารกำจัดศัตรูพืชอื่นๆ 4,137 ตันของสารออกฤทธิ์ โดยถ้าเปรียบเทียบกับสัดส่วนการทำการเกษตรที่ใช้สารเคมี ต่อการเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรอินทรีย์พบว่าเกษตรกรในประเทศใช้สารเคมีในการผลิตเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 99 โดยทำเกษตรที่ไม่ใช้สารเคมีหรือเกษตรอินทรีย์ ไม่ถึงร้อยละ 1 (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร 2554) ร่วมกับนิตยสารฉลาดซื้อได้ทำการสำรวจผักยอดนิยมในหมู่ผู้บริโภค 7 ชนิด คือ กะหล่ำปลี คะน้า ถั่วฝักยาว ผักกาดขาว ผักบุ้งจีน ผักชี และพริกจินดา ที่ขายในห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ ตลาดสด และรถเร่ของเขตกรุงเทพมหานครที่พบปริมาณสารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างเกินมาตรฐานของสหภาพยุโรปถึงร้อยละ 40 โดยในจำนวนนี้ คือ คาร์โบฟูราน เมโทมิล ไดโครโตฟอส และอีพีเอ็นโดยสารเคมี 4 ชนิดนี้มีข้อพิสูจน์ชัดทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ว่าเป็นอันตรายร้ายแรงต่อสุขภาพ ซึ่งประเทศพัฒนาแล้วทั้งทางตะวันตก ตะวันออก และเพื่อนบ้านอาเซียนประกาศห้ามผลิต ห้ามใช้ และไม่ให้ขึ้นทะเบียนแล้ว โดยเฉพาะในพืชตระกูลพริกที่เกษตรกรมีการใช้สารเคมีจำนวนมากจากสถิติเกี่ยวกับการเจ็บป่วยจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ค่อนข้างไม่เป็นเอกภาพและเป็นเพียงตัวเลขขั้นต่ำของจำนวนผู้ป่วยจริงในแต่ละปี การเก็บข้อมูลส่วนใหญ่มาจากระบบฐานข้อมูลการเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาล และแพทย์วินิจฉัยว่าเป็นเพราะสารเคมีกำจัดศัตรูพืช แต่ในความเป็นจริงมีผู้ป่วยที่ไม่เข้ารับการรักษาในระบบจำนวนมาก และความเชื่อมโยงของการป่วยและสารเคมีอาจไม่ชัดเจนในบางกรณี โดยเฉพาะในโรคเรื้อรังต่างๆ อย่างไรก็ตาม มีการประเมินว่าจำนวนผู้ป่วยที่แท้จริงอาจอยู่ที่ 200,000–400,000 คนต่อปี และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นสอดคล้องกับปริมาณการนำเข้าและใช้สารเคมีในประเทศผลกระทบสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพคนไทยปัญหาจากการตกค้างของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในอาหารยังเป็นข้อกังวลสำคัญสำหรับสังคมไทย ประโยชน์ของการบริโภคผักและผลไม้อาจถูกหักล้างด้วยความเสี่ยงจากสารเคมี บ่อยครั้งที่การสำรวจความปลอดภัยของอาหารตามตลาดและซูเปอร์มาร์เก็ตให้ผลลัพธ์ที่น่าตกใจ ไม่เพียงแค่กรณีที่มีปริมาณสารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากเกินค่ามาตรฐานที่กำหนดไว้ แต่รวมถึงกรณีที่พบสารเคมีที่ห้ามใช้ในพืชผักชนิดนั้นๆ และการตรวจพบสารเคมีในสินค้าที่อ้างว่าเป็นผักปลอดสารพิษ ปัญหาเหล่านี้ก็ได้ถูกสะท้อนในระดับ ประเทศเช่นเดียวกันจากกรณีการ

ปนเปื้อนของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในพืชผักส่งออกที่ได้สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและความเชื่อมั่นที่จะเป็นครัวโลกของไทยแม้ว่าปัญหาทางสุขภาพจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับเกษตรกรที่ได้รับพิษเฉียบพลัน เช่น คลื่นไส้ อาเจียน ปวดหัว ปวดกล้ามเนื้อ ท้องร่วง หายใจติดขัด ตาพร่า เป็นต้น แต่ภัยมืดที่อันตรายกว่าคือพิษสะสมจากการสัมผัสสารเคมีอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการใช้ การอยู่ใกล้พื้นเกษตรกรรมที่ใช้สารเคมีจำนวนมาก และการบริโภคอาหารที่มีสารเคมีตกค้าง ซึ่งส่งผลให้เกิดโรคเรื้อรัง เช่น มะเร็ง เบาหวาน พาร์คินสัน อัมพฤกษ์ อัมพาต โรคผิวหนังต่างๆ การเป็นหมัน การพิการของทารกแรกเกิด หรือการเสื่อมสมรรถภาพทางเพศ เป็นต้น สถิติการเสียชีวิตจากโรคมะเร็งเป็นอีกหนึ่งสัญญาณว่าสังคมไทยกำลังผจญกับความเสี่ยงด้านสารเคมีและมลพิษ

พื้นที่ในเขตรับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองอุบลราชธานี ซึ่งมีการทำการเกษตรที่ตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีประชากร 9,316 คน จำนวน 2,314 ครัวเรือน มีครอบครัวที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยส่วนใหญ่ทำสวน จำนวน 1,238 ครัวเรือน มีการใช้สารเคมี 874 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 70.60 แต่เกษตรกรทั้งหมดยังไม่เคยได้รับการประเมินความเสี่ยงทางด้านสุขภาพตรวจเลือดหาสารพิษตกค้างในร่างกายจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและจากการประเมินความรู้ ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของประชาชนกลุ่มเสี่ยงของตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ที่ใช้สารเคมีจำนวน 100 คน พบว่า มีความรู้เรื่องสารเคมีอยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 76 มีทัศนคติต่อการลดการใช้สารเคมีอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 52 และมีพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีที่ถูกต้องทั้งก่อนใช้ ขณะใช้ และหลังใช้อยู่ในระดับต่ำ ร้อยละ 67.0 ตามลำดับ (สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองอุบลราชธานี 2556)

จากการศึกษาปัญหาในภาพกว้างพบว่าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังคงเป็นปัญหาต่อสุขภาพรวมถึงผลกระทบที่รุนแรงต่อสุขภาพทั้งในระยะสั้นและระยะยาวที่จะก่อให้เกิดปัญหาและภาระอันหนักหน่วงทั้งต่อผู้ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ครอบครัว ชุมชน และสังคม สถานการณ์การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตลอดจนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการวางแผนการแก้ปัญหาสารเคมีกำจัดศัตรูพืชให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

2. เพื่อค้นหาตัวพยากรณ์ที่ดีของพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตำบลหัวเรือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีการดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ภาพตัดขวาง (A Cross-sectional Analytical Study) ศึกษาในประชากรกลุ่มเสี่ยงซึ่งเป็นครอบครัวที่ปลูกพริกเพื่อขายในตำบลหนองเรือ คำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร

Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง 300 หลังคาเรือน เก็บข้อมูลจากตัวแทนประชากร จำนวน 300 คน โดยใช้แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นแบบสอบถามประกอบไปด้วย 6 ส่วน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปส่วนที่ 2 ความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่วนที่ 3 ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชส่วนที่ 4 การได้รับข้อมูลข่าวสาร และการได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่วนที่ 5 การได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม ในการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากครอบครัว เพื่อนบ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และอื่น ๆ และส่วนที่ 6 พฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งได้แอลฟ่าของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นด้าน ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเท่ากับ 0.81 ด้านทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เท่ากับ 0.82 ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสารและการได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เท่ากับ 0.87 ด้านการได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช เท่ากับ 0.83 ด้านพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เท่ากับ 0.87 เก็บข้อมูลเดือนมีนาคม 2558 ถึงเดือน เมษายน 2558 ได้ข้อมูลมาครบ จำนวน 300 ชุดใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ในการอธิบายข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคล เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและสถิติเชิงวิเคราะห์การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้วิธีการ Stepwise

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละ จำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ สถานภาพสมรสระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาใช้สารเคมี จำนวนครั้งที่สัมผัสสารเคมี (ดังตารางที่ 1 และ ตารางที่ 2)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรสระดับการศึกษารายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการใช้สารเคมี จำนวนครั้งที่สัมผัสสารเคมี ความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ปัจจัยเอื้อได้แก่การได้รับข้อมูลข่าวสารและการได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์ในการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและปัจจัยเสริมได้แก่ การได้รับการสนับสนุนทางสังคมในการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืช มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ เท่ากับ 0.651 แสดงว่าตัวแปรพยากรณ์ชุดนี้ร่วมกันสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนได้ร้อยละ 42.4 มีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 3.820 โดยที่ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชพยากรณ์ได้มากที่สุด

2. ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีของพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชน มี 6 ตัวแปร โดยเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ระยะเวลาใช้สารเคมี ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน สถานภาพสมรส และความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และตัวแปรพยากรณ์ที่ดีทั้งหกตัวกับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนมีความสัมพันธ์กันในเชิง

เส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($F = 28.683, p < .001$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.629 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีชุดนี้ร่วมกัน สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนได้ร้อยละ 39.6 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์เท่ากับ 3.875

ข้อเสนอแนะ

1. การศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาแนวทางหรือรูปแบบการลดระยะเวลาการใช้สารเคมีแบบมีส่วนร่วม เพื่อวางแผนการลดระยะเวลาการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลงให้น้อยที่สุด โดยการนำผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาร่วมกันเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรนำปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนกลุ่มเสี่ยงที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจากผลการวิจัยไปใช้ในการออกแบบการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของชุมชนพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา เพียรชนะ รองศาสตราจารย์ ดร.ชวนชัย เชื้อสาธุชน อาจารย์ที่ปรึกษา และอาจารย์ ดร.อารี บุตรสอน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ให้คำแนะนำตลอดจนตรวจทานแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ และขอขอบคุณท่านสาธารณสุขอำเภอเมืองอุบลราชธานี นายอดุลย์ วรรณชาติ คุณกัมปนาท ศรีพูล นักวิชาการสาธารณสุขประจำอำเภอเมืองอุบลราชธานี ที่ได้ให้คำแนะนำและให้ความช่วยเหลือในการจัดทำเอกสารให้สมบูรณ์เพิ่มขึ้น ขอขอบคุณคณาจารย์คณาจารย์และอาจารย์พิเศษทุกท่านที่ได้ประสาทความรู้ช่วยเหลือตรวจสอบ และให้คำแนะนำในการดำเนินการวิจัย จนทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จสุดท้ายนี้คุณประโยชน์และความดีอันพึงมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับบิดา มารดา ตลอดจนครูบาอาจารย์ทุกท่าน ซึ่งมอบเป็นวิชาความรู้อันเป็นประโยชน์อย่างสูงแก่ข้าพเจ้า

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University Ubon Ratchathani Rajabhat University

เอกสารอ้างอิง

กมลรัตน์ จูมสีมา. (2550). **ปัจจัยทีมีผลต่อพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวาน จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการสร้างเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

จีระศักดิ์ เจริญพันธ์. (2553). **การจัดการสาธารณสุขในชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 9. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์-สารคามเปเปอร์.

ชัชฎากร ละทะโล. (2555). **ปัจจัยส่วนบุคคลและพฤติกรรมการใช้สารเคมีกาจัดศัตรูพืชของเกษตรกรในตำบลนาทะนุง อำเภอนาหมื่นจังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

เด็ดเดี่ยว วรรณชาลี. (2553). **ผลของโปรแกรมแรงจูงใจเพื่อป้องกันโรคร่วมกับแรงสนับสนุนทางสังคมต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ทรงศร วงศ์พรหม. (2553). **ผลของการวางแผนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่ถูกต้องและปลอดภัย : กรณีศึกษาเกษตรกรผู้ปลูกพริกบ้านซับเจริญ ตำบลแหลมทอง อำเภอภักดีชุมพลจังหวัดชัยภูมิ**. ชัยภูมิ : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยภูมิ.

ประภามาศ อินทราเครือ. (2553). **การจัดการปัญหาสุขภาพตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม่งที่สัมผัสสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการส่งเสริมสุขภาพ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภาพร นามวงศ์. (2553). **กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพอย่างมีส่วนร่วมในการลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหอมแดง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ**. วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สิทธิเวช วิจิตร. (2554).**ผลของกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจต่อการรับรู้และพฤติกรรม การใช้สารกำจัดศัตรูพืช-สัตว์ ของเกษตรกรชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง ตำบลบ้านกาศ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน**. การค้นคว้าแบบอิสระสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย หาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร. (2554). **รายงานสรุปการนำเข้าวัตถุอันตรายทางการเกษตร ปี พ.ศ. 2548-2553**. กรุงเทพฯ : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สุภาพร ใจการุณ. (2556). “สารเคมีกำจัดศัตรูพืชตกค้างในอาหารท้องถิ่น,” **วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น**. 6, 3 (กรกฎาคม–กันยายน) : 122–129.

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเมืองอุบลราชธานี. (2556). **เอกสารการสรุปผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดการทำงาน พ.ศ. 2556**. อุบลราชธานี: กระทรวงสาธารณสุข.

สาคร มีสุข. (2556). **ผลกระทบจากการใช้สารเคมีทางการเกษตรของประเทศไทย 2556**. สำนักวิชาการ : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2553). **การทบทวนและการปรับปรุงยุทธศาสตร์การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยสารเคมี 2553-2557**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรในกลุ่มปัจจัยด้านส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	195	65.0
	หญิง	105	35.0
อายุ (ปี)			
	ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี	50	16.7
	31 – 40	68	22.7
	41 – 50	74	24.6
	51 ปีขึ้นไป	108	36.0
	Mean (S.D.) : Median (MIN : MAX)	46.62 (13.70) : 46.00 (18, 78)	
ระดับการศึกษา			
	ไม่ได้เรียนหนังสือ	8	2.7
	ประถมศึกษา	173	57.7
	มัธยมศึกษา	84	28.0
	อนุปริญญา	24	8.0
	ปริญญาตรี	11	3.7
สถานภาพสมรส			
	โสด	60	20.0
	สมรส	210	70.0
	หม้าย	22	7.3
	หย่า/แยก	8	2.7
รายได้ของครัวเรือน			
	น้อยกว่า 5,000 บาท	150	50.0
	มากว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	150	50.0
	Mean (S.D.) : Median (MIN : MAX)	5,945.33 (3,664.99) : 5,250 (1,000 : 15,000)	
ระยะเวลาการใช้สารเคมี			
	≤1 ปี	90	30.0
	2 ปี	71	23.7
	3-5 ปี	66	22.0
	มากว่า 5 ปี	73	24.3
	Mean (S.D.) : Median (MIN : MAX)	26.79 (6.14) : 27.00 (9, 40)	
จำนวนครั้งที่สัมผัสสารเคมีในรอบสัปดาห์			
	<1 ครั้ง	81	27.0
	1 ครั้ง	158	52.7
	2 ครั้ง	20	6.7
	3 ครั้ง	31	10.0
	มากว่า 3 ครั้ง	10	3.3
	Mean (S.D.) : Median (MIN : MAX)	8.96 (6.09) : 1.00 (1, 30)	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 65.0 มีอายุเฉลี่ย 46.62 ปี (S.D.=13.70 ปี) ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 57.7 รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 28.0 สถานภาพสมรส ร้อยละ 70.0 มีมัธยฐานของรายได้ครัวเรือน 5,250 บาท (รายได้ต่ำสุด 1,000 บาท รายได้สูงสุด 15,000 บาท) มีมัธยฐานของระยะเวลาการใช้สารเคมี 27.0 ปี (ระยะเวลาการใช้สารเคมีต่ำสุด 9 ปี ระยะเวลาการใช้สารเคมีสูงสุด 40 ปี) และมีมัธยฐานของจำนวนครั้งที่สัมผัสสารเคมีในรอบสัปดาห์ 1 ครั้ง (จำนวนครั้งที่สัมผัสสารเคมีในรอบสัปดาห์ต่ำสุด 1 ครั้ง จำนวนครั้งที่สัมผัสสารเคมีในรอบสัปดาห์สูงสุด 30 ครั้ง)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณของตัวแปรพยากรณ์ที่ดี เมื่อใช้พฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนเป็นตัวแปรเกณฑ์

ตัวแปรพยากรณ์	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย		t	p
	b	β		
ระยะเวลาใช้สารเคมี	.352	.308	6.105	<.001
ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช	.596	.376	7.154	<.001
สถานภาพสมรส	-2.544	-.215	-4.329	<.001
ระดับการศึกษา	-2.729	-.275	-5.264	<.001
รายได้ต่อเดือน	.000	-.225	-4.297	<.001
ความรู้เรื่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืช	.424	.213	4.022	<.001
a = 31.614 R = 0.629 R^2= 0.396 SE_{est}= 3.875 F = 28.683 p <.001				

จากตารางที่ 2 ระยะเวลาใช้สารเคมี ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และความรู้เรื่อสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยเรียงตามลำดับความสำคัญดังนี้ ทัศนคติต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช (β= .376) ระยะเวลาใช้สารเคมี (β= .308) ระดับการศึกษา (β= -.275) รายได้ต่อเดือน (β= -.225) สถานภาพสมรส (β= -.215) และความรู้เรื่องสารเคมีกำจัดศัตรูพืช (β= .213) และตัวแปรพยากรณ์ที่ดีทั้งหกตัวกับพฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนมีความสัมพันธ์กันในเชิงเส้นตรงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (F = 28.683, p < .001) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเท่ากับ 0.629 แสดงว่า ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีชุดนี้ร่วมกัน สามารถพยากรณ์พฤติกรรมการป้องกันสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของประชาชนได้ร้อยละ 39.6 และมีความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ เท่ากับ 3.875

Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University

Faculty of Public Health
คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Faculty of Public Health, Ubon Ratchathani Rajabhat University
Ubon Ratchathani Rajabhat University